

دوره‌می مردان فرهنگ و سیاست در محله کهن

موضوع: معرفی نامداران محله

ویژگی: سکونت چهره‌های اثرگذار در سنگلج

سنگلج در روزگاری که تعداد محله‌های تهران به تعداد انگشتان یک دست بود یکی از ۵ محله اصلی تهران برای سکونت محسوب می‌شد، مضاف بر اینکه باید از این محله به‌عنوان محله اعیان، اشراف و چهره‌های سرشناس تهران یاد کرد؛ محله‌ای که محل زندگی سیاستمدار، عالم، روحانی، ورزشکار و چهره‌های شاخص و شناخته‌شده کشور بود. معرفی اجمالی برخی از این چهره‌های سیاسی به روایت حمیدرضا نارنجی‌نژاد، عضو هیأت‌مدیره انجمن سنگلج، پیش‌روست.

میرزا یوسف مستوفی الممالک

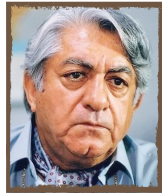
میرزا یوسف مستوفی الممالک که منصب مستوفی الممالکی صدراعظم‌های دوران قاجار (حاجی میرزا آقاسی، میرزا آقاخان نوری، محمدخان سپهسالار و میرزا حسین‌خان سپهسالار) را عهده‌دار بود در محدوده چال حصار محله سنگلج سکونت داشت.

دکتر محمد مصدق

نخست‌وزیر معروف ایران که بانی ملی شدن صنعت نفت شد، در خانه باغ وزیردفتری متولد شد. محمد مصدق تا دوره جوانی و زمانی که وارد مناصب سیاسی شود ساکن همین باغ در محله سنگلج (شهید مقدسی فعلی) بود.

عزت‌الله انتظامی

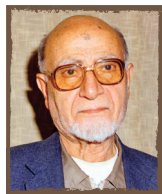
عزت‌سینمای ایران در محله درخونگاه به دنیا آمد اما بزرگ‌شده محله سنگلج است و حتی پسر بزرگش مجید هم در این محله به دنیا آمد. این هنرمند نامدار عرصه سینما و تئاتر تأکید داشت تا روی سنگ مزارش بنویسند: «من عزتم، بچه سنگلج».

اسماعیل فصیح

نویسنده عاشقانه‌های کوچه پس‌کوچه‌های تهران و مترجم ایرانی متولد محله درخونگاه بود. اسماعیل فصیح خالق آثاری چون دل‌کور، ثریا در اغما، بازگشت به درخونگاه و... که موقعیت‌های اکثر رمان‌های تهران و محله‌های مرکزی شهر است تا دوره میانسالی ساکن محله سنگلج بود.

مهدی بازرگان

مهدی قلی بازرگان، پدر مهدی بازرگان، نخست‌وزیر دولت موقت جمهوری اسلامی، خانه‌ای در محدوده میانی سنگلج، حوالی گذر قلی داشت. مهندس بازرگان در این خانه به دنیا آمد و تا دوران نوجوانی ساکن همین خانه بود. در دوران جوانی در کوچه انجمن، زیر بازار چه قوام‌الدوله، خانه‌ای ساخت و چند سالی هم در آن ساکن بود.

محمدرضا طالقانی

از کشتی‌گیران نامدار ایران که چند سال هم ریاست فدراسیون کشتی کشور را برعهده داشت از متولدگان محله سنگلج است. این ورزشکار دوران کودکی، نوجوانی و جوانی‌اش را در محله سنگلج سپری کرد.

محمدحسین فرحبخش

فیلمنامه‌نویس و تهیه‌کننده آثار سینمایی همچون مستانه، آبنبات چوبی، آواز قو و... متولد محله سنگلج است. پدرش هم قنادی فرحبخش را در بازار پاچنار داشت. او خانه پدری را وقف مدرسه کرده‌است.

زاله علو

بازیگر، گوینده و دوبلور که این روزها با تکرار سریال «سال‌های دور از خانه» از شبکه تماشا صدایش را به‌عنوان راوی قصه زندگی او شنید، شخصیت اصلی این سریال می‌شنویم متولد کوچه شریعت محله سنگلج است. این هنرمند تا سال‌های جوانی ساکن این محله بود.

سعید راد

بازیگر مشهور سینمای ایران سال ۱۳۲۴ در سنگلج متولد شد و تقریباً تا ۸ سالگی و زمان کشته شدن پدرش در سانحه سقوط هواپیما ساکن این محله بود. او بعد از این ماجرا به همراه خانواده به محله شمیران کوچ کرد.

پرسه در عمارت‌های ثروتمندان

موضوع: خانه‌های معروف سنگلج
ویژگی: سکونت چهره‌های مشهور سیاست و فرهنگ

زمانی سنگلج به قول امروزی‌ها یکی از محله‌های لاکچری تهران محسوب می‌شد و ساختن خانه‌باغ‌ها و عمارت‌های زیبا در دل باغ‌های پربرکتش نوعی امتیاز اجتماعی به حساب می‌آمد، برای همین اغلب این خانه‌ها و عمارت‌ها دارای مجموعه‌ای از امکانات رفاهی مانند آب‌انبار، مسجد، حمام، سقاخانه و... بودند که علاوه بر اهل خانه، همسایه‌ها و اهالی محل هم می‌توانستند از آن استفاده کنند. در محله سنگلج بیش از ۱۱۰ خانه تاریخی متعلق به رجال معروف ایران وجود داشت. بسیاری از آنها از میان رفتند و از آنها چیزی جز نام و خاطراتی در حافظه ریش‌سفیدان و تاریخ باقی نمانده است. در این بخش، تعدادی از این خانه‌ها را به روایت مهدی گوهری، مدیر انجمن سنگلج مرور می‌کنیم.

عمارت معیر الممالک

خاندان معیر الممالک خانواده پدرشوهر دختر ناصرالدین شاه محسوب می‌شدند. باغ و عمارت آنها در جنوب محله سنگلج، به‌دست حسینعلی خان معیر الممالک در جنوب بازار و محله سنگلج، جایی مابین خیابان خیام و شاپور، ساخته شد.

میرزا ابوالحسن خان ایلچی

او نخستین سفیر ایران در روسیه بود. میرزا ابوالحسن خان که از مردان ثروتمند دوره خود بود در دوران فتحعلی شاه حدود ۷ باب ملک در محله سنگلج داشت و ساکن این محله بود. خانه او که در غرب محدوده چال حصار واقع شده بود، دارای دیوانخانه، حیاط خلوت، انارستان و حمام بود. این خانه به‌مرور توسط بازماندگانش به فروش رفت و دست به‌دست چرخید.

عمارت قوام‌الدوله

این خانه زیبا و ارزشمند که قدمتی نزدیک به ۱۴۳۰ دارد در زمان محمد شاه قاجار برای میرزا محمد قوام‌الدوله آشتیانی ساخته شد. او در دیوان محاسبات مالیات سمت داشت و بعدها پسرانش احمد قوام‌الدوله و حسن وثوق هر دو نخست‌وزیر شدند. این عمارت زیبا که در آن سریال شهرزاد را هم بازی کردند در جنوب بازار چه آب‌پخش‌کن قرار دارد.

عمارت وزیر دفتر

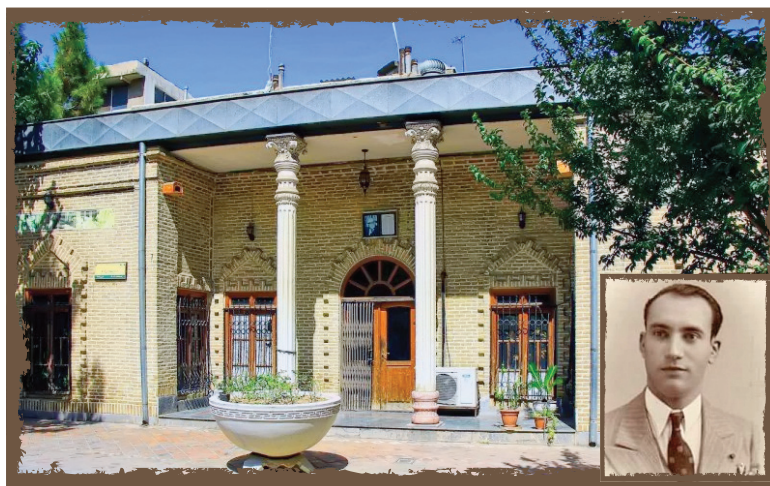

میرزا هدایت‌الله وزیر دفتر، وزیر لشکر و وزیر دارایی قاجارها و پدر دکتر محمد مصدق، نخست‌وزیر معروف ایران بود. او که از خاندان معروف مستوفیان آشتیانی بود در محله سنگلج عمارتی دوطبقه در گذر وزیر دفتر داشت.

خانه‌ای که قرار بود آکادمی علوم قدیم باشد

موضوع: عمارت معز السلطنه

ویژگی: خانه پدری پروفیسور محمود حسابی

اما همچنان سالم و سرپاست و آسیب چندانی ندیده. سبک معماری خانه‌های قاجاری با همه جلال و شکوهشان رعایت شده است.»
یک ایوان با ۲ ستون گچبری‌شده و همچنین طاق‌نماهای دیدنی، زیبایی خاصی به این خانه قدیمی بخشیده است. خانه معز السلطنه در حال حاضر یک خانه‌موزه است و در سمت شرقی حیاط زندگینامه و فعالیت‌های علمی پروفیسور دکتر محمود حسابی قابل مشاهده است. در نزدیکی این بنا باغ بزرگی بود که اکنون به بوستان دکتر حسابی شهرت دارد.

نداد تخریب شود. مرحوم حسابی بسیار علاقه‌مند بود تا این خانه را به آکادمی علوم قدیم تبدیل کند.»
نصرالله حدادی، تهران‌پژوه نیز درباره این بنای قدیمی و ماندگار در محله سنگلج می‌گوید: «خوشبختانه مرمت و بهسازی خانه پدری دکتر حسابی یا همان خانه معز السلطنه انجام شده است. نگهداری از این خانه‌های تاریخی بسیار اهمیت دارد چون گواه هویت یک محله و شخصیت‌های نامدار آن است. این خانه، حیاط و حوض بزرگی دارد. اندرونی خانه از ساختمان اصلی جدا شده و پلاک مستقل است. این ساختمان بیش از ۱۲۰ سال قدمت دارد،

حیاطی باصفا با حوضی بزرگ خانه پدری مردی است که پدر علم فیزیک ایران لقب گرفته است؛ خانه‌ای تاریخی از عهد قاجار که قدمتی بیش از یک قرن دارد. گویی صدای خنده‌های کودکانه پسرکی شیرین‌زبان که دور حوض فیروزه‌ای حیاط خانه راه می‌رود و بلندبلند حرف می‌زند در پس آجرهای خانه باقی مانده است. محمود پسر سعید عباس معز السلطنه از همان کودکی باهوش و کنجکاو بود. ۴ سال بیشتر نداشت که به‌واسطه شغل پدر از ایران می‌رود. معز السلطنه شغل دولتی داشت و از طرف وزارت امور خارجه به مأموریت‌های مختلفی می‌رفت. این بار قرار بود به لبنان بروند. درهای عمارت معز السلطنه در محله سنگلج بسته می‌شود تا سال‌ها بعد نابغه علم فیزیک ایران درهایش را دوباره بگشاید. حمیدرضا نارنجی‌نژاد، عضو هیأت‌مدیره انجمن سنگلج که سال‌هاست بر نامه‌های فرهنگی و گردشگری انجمن را در این خانه تاریخی با حضور مردم بر گزار می‌کند می‌گوید: «زمانی که خانواده دکتر حسابی به لبنان می‌روند دچار یکسری مشکلات خانوادگی شده و این موضوع باعث می‌شود تا زندگی محمود حسابی به‌دور از پدر شکل بگیرد. او بعد از سال‌ها تحصیل، با وجود امکان ادامه تحقیقات در خارج از کشور، به ایران و خانه پدری برمی‌گردد و پایه‌گذار علوم نوین می‌شود. او علاقه زیادی به خانه پدری داشت و هیچ‌گاه اجازه